

پادکست در کتابخانه: از ایده تا انتشار

مریم سادات سجادی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی

Idea

Production

Editing

Publishing

Engagement

تعریف پادکست

- پادکست در ساده‌ترین تعریف، «مجموعه‌ای از فایل‌های صوتی (معمولاً سریالی و موضوع‌محور) است که از طریق اینترنت قابل دسترسی، دانلود و شنیدن در هر زمان و مکان هستند.»
- به بیان دیگر، پادکست رادیوی شخصی و زمان‌مند شماست که مخاطب می‌تواند آن را هر وقت خواست، با هر دستگاهی (موبایل، لپ‌تاپ، تبلت) و در هر شرایطی (مسیر رفت و آمد، ورزش، کارهای روزمره) گوش کند.

تعریف، انواع و ویژگی‌های پادکست

پادکست: رادیوی شخصی و زمان‌مند

بر اساس شکل ارائه:

- تک‌گویی (Solo)
- گفت‌وگو محور (Interview)
- گروهی (Panel)
- داستان محور (Narrative)

بر اساس محتوا:

- آموزشی (Instructional)
- اطلاع‌رسان (Informative)
- الهام‌بخش (Inspirational)
- تخصصی رشته‌ای (Specialized)

بر اساس ساختار و زمان:

- سریالی (Series)
- اپیزودیک مستقل (Episodic)
- کوتاه (Micro-podcast)
- بلند (Long-form)

ویژگی‌های اصلی پادکست:

شنیدن در هر
زمان و مکان

قابلیت اشتراک‌گذاری

تمرکز بر صدا

شخصی‌سازی تجربه

هزینه تولید پایین

ایجاد حس صمیمیت

پادکست در کتابخانه: از ایده تا انتشار

پادکست به عنوان خدمت حرفه‌ای: کاربردهای کلیدی در کتابخانه

توسعه خدمات، افزایش دسترس‌پذیری و تقویت هویت علمی

آموزش سواد اطلاعاتی

جستجوی پیشرفته، شیوه‌های صحیح
استناددهی (APA, MLA)، استفاده از پایگاه‌ها.

معرفی منابع تازه

کتاب‌ها، مجلات و پایگاه‌های داده
جدید، اطلاع‌رسانی خدمات.

پشتیبانی از دروس و یادگیری

خلاصه صوتی فصل‌ها، نکات کلیدی
روش تحقیق، مکمل درسی.

ارتباط با جامعه دانشگاهی

مصاحبه با اساتید و پژوهشگران،
گفت‌وگو با دانشجویان برتر.

افزایش دسترس‌پذیری

ویژه دانشجویان دارای اختلال بینایی،
تبدیل محتوای متنی به گفتار.

برندینگ و هویت علمی

تقویت تصویر کتابخانه به عنوان مرکز
تعامل علمی، جذب دانشجو.

کاربرد پادکست در کتابخانه ها

آموزش سواد اطلاعاتی

- معرفی پایگاه‌های داده (مثل Scopus، Web of Science و امکانات آن‌ها)
- آموزش جستجوی پیشرفته در پایگاه‌های اطلاعاتی
- معرفی شیوه‌های صحیح استناددهی (APA, Vancouver و ...)
- مثال: مجموعه‌ای از اپیزودهای ۱۰ دقیقه‌ای با عنوان «سواد اطلاعاتی در ۱۰ دقیقه».

کاربرد پادکست در کتابخانه ها

معرفی منابع و خدمات کتابخانه

- معرفی کتاب ها و مجلات تازه رسیده
- نحوه استفاده از سیستم امانت، رزرو کتاب، تمدید آنلاین
- اطلاع رسانی درباره ساعات کار، خدمات جدید، سامانه های رزرو سالن مطالعه
- مثال: «هر هفته با منابع جدید کتابخانه».

کاربرد پادکست در کتابخانه ها

پشتیبانی از یادگیری و تدریس

- تهیه پادکست‌های مکمل برای دروس عمومی یا تخصصی (با همکاری اساتید)
- ارائه خلاصه صوتی برخی متون یا فصل‌ها (در چارچوب حق نشر)
- ضبط و انتشار نکات کلیدی روش تحقیق، نگارش مقاله، پایان‌نامه‌نویسی
- مثال: سری «از ایده تا مقاله» ویژه دانشجویان تحصیلات تکمیلی.

کاربرد پادکست در کتابخانه ها

ارتباط با جامعه دانشگاهی

- مصاحبه با اساتید درباره تازه ترین پژوهش هایشان
- گفت و گو با دانشجویان برتر درباره تجربیات مطالعه و پژوهش
- این نوع پادکست، تصویر کتابخانه را از «انبار کتاب» به «مرکز تعامل علمی» تغییر می دهد.

کاربرد پادکست در کتابخانه ها

دسترس پذیری برای دانشجویان دارای محدودیت

- دانشجویان دارای اختلال بینایی یا اختلالات خواندن از محتوای صوتی بسیار بهره می‌برند.
- پادکست‌ها می‌توانند محتوای متنی مهم را به شکل شنیداری منتقل کنند.

کاربرد پادکست در کتابخانه ها

برندینگ و هویت حرفه‌ای کتابخانه

- پادکست منظم و حرفه‌ای، هویت علمی و فرهنگی کتابخانه را در سطح دانشگاه تقویت می‌کند.
- می‌تواند در جذب دانشجویان جدید و ارتقای تصویر دانشگاه در بیرون نیز موثر باشد.

مراحل ساخت پادکست

✓ مرحله اول برای ساخت یک پادکست برنامه‌ریزی و ایده پردازی است.

در این مرحله تنها چیزی که نیاز دارید خلاقیت و قدرت ذهنی است. شما باید سعی کنید هویت پادکست خود را تصور کرده و برای ساخت آن تلاش کنید، چند عنوان برای ساخت پیدا کنید و یک تقویم محتوا و انتشار برای کار خود بسازید.

✓ سپس باید اقدام به نوشتن محتوا کنید.

✓ در مرحله بعد باید یک فضای ضبط مناسب برای ضبط پادکست در نظر بگیرید.

✓ وقتی ضبط خود را انجام دادید، باید فایل خام خود را ویرایش کنید.

✓ انتشار در پلتفرم های پادکست

حداقل تجهیزات

ضبط و فضای کار

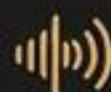
میکروفون USB

هدفون بسته

اتاق ساکت کتابخانه

پاپ فیلتر و استند

نرم افزارهای رایگان و هوشمند

Audacity

Ocenaudio

ضبط و برش اولیه

Descript

ویرایش بر اساس متن و حذف خودکار تپق

Adobe Podcast
(Project Shasta)

پاک سازی صدا

انتشار و مدیریت محتوا

Anchor.

هاست ساده

صفحه اختصاصی در وبسایت کتابخانه

RSS استاندارد

ابزار ضبط صدا

ابزار ضبط صدا

میکروفون: مهم‌ترین ابزار تولید صدا است. میکروفون خوب، نصف راه یک پادکست حرفه‌ای است.

- **میکروفون USB:** مستقیم به کامپیوتر وصل می‌شود، برای شروع عالی است.

(مثلاً Audio-Technica ATR2100x)

- **میکروفون XLR:** حرفه‌ای‌تر، نیاز به کارت صدا/میکسر دارد (سیگنال آنالوگ را به دیجیتال

تبدیل می‌کند) (مثلاً مدل‌های Rode, Shure)

- **پیشنهاد برای کتابخانه‌ها:** شروع با یک یا دو میکروفون USB با کیفیت متوسط رو به بالا.

ابزار ضبط صدا

هدفون مانیتورینگ

برای شنیدن دقیق صدا هنگام ضبط و ویرایش لازم است.
هدفون بسته پیشنهاد می‌شود تا صدای محیط کمتر وارد میکروفون شود.
مثال: Audio-Technica M30x یا مدل‌های مشابه اقتصادی.

ابزار ضبط صدا

رکورد قابل حمل (اختیاری)

اگر قصد ضبط خارج از کتابخانه (مثلاً مصاحبه در دانشکده‌ها) را دارید، رکوردرهایی مثل Zoom H1n یا H4n مفیدند.

- برای کتابخانه‌هایی با بودجه محدود، می‌توان ضبط میدانی را با **گوشی هوشمند** و **یک میکروفون موبایلی** انجام داد.

ابزار بهبود کیفیت و فضای ضبط

ابزار بهبود کیفیت و فضای ضبط

آکوستیک و کاهش نویز

یک اتاق ساکت در کتابخانه (مثلاً اتاق جلسات کوچک) برای ضبط در نظر گرفته شود. استفاده از پرده ضخیم، فرش، قفسه‌های کتاب (خود کتاب‌ها نقش عایق صوتی خوبی دارند).

- فوم‌های آکوستیک یا پنل‌های ساده برای کاهش انعکاس صدا.
- حتی چند کارتن تخم‌مرغ یا پارچه ضخیم در اطراف محل ضبط تا حدی کمک می‌کند.

ابزار بهبود کیفیت و فضای ضبط

پاپ فیلتر و استند میکروفون

- پاپ فیلتر: فیلتر جلوی میکروفون که صدای «پ» و «ب» را نرم می‌کند و از ضربه هوا جلوگیری می‌کند.
- استند: سه پایه یا بازوی نگه دارنده میکروفون، برای ثابت نگه داشتن فاصله دهان و میکروفون.

کامپیوتر یا لپ‌تاپ

- با حداقل سخت افزار متوسط (RAM حدود ۸ گیگابایت برای کار راحت تر)
- مورد استفاده برای ضبط مستقیم و ویرایش.

مراحل انتشار و ترویج پادکست

بارگذاری در پلتفرم‌ها

بارگذاری در پلتفرم‌های جهانی و بومی برای دسترسی آسان و گسترده.

وبسایت کتابخانه

ایجاد صفحه معرفی، لینک مستقیم و رونوشت متنی رونوشت متنی برای سئو و دسترسی پذیری.

سامانه‌های آموزشی و کلاس‌ها

قرار دادن لینک در LMS دانشگاه و معرفی توسط اساتید در کلاس‌ها.

تبلیغات و شکل‌گیری عادت

تبلیغ در شبکه‌های اجتماعی رسمی و پوسترهای فیزیکی برای جذب مخاطب و شکل‌گیری عادت شنیدن.

ابزار انتشار و مدیریت محتوا

هاست پادکست (پلتفرمی برای پخش، انتشار و اشتراک گذاری)

برای انتشار حرفه‌ای، فایل‌های صوتی باید روی یک سرویس هاست پادکست قرار گیرند.

• مثال جهانی: Libsyn، Podbean، Anchor

• مثال ایرانی: شنوتو (shenoto)، ناملیک، کست باکس (castbox)، آپارات پادکست

• برای برخی کتابخانه‌ها، می‌توان از سرور دانشگاه یا وبسایت کتابخانه با ایجاد بخش «پادکست» استفاده کرد.

ابزار انتشار و مدیریت محتوا

وبسایت یا صفحه معرفی

ایجاد صفحه‌ای در وبسایت کتابخانه با:

- معرفی پادکست
- فهرست اپیزودها
- لینک شنیدن در پلتفرم‌های مختلف
- فایل‌های مکمل (PDF راهنما، لینک منابع).
- قرار دادن لینک یا فایل پادکست در سامانه‌های آموزشی

شبکه‌های اجتماعی دانشگاه

- تلگرام، واتساپ، اینستاگرام، کانال‌های رسمی دانشگاه یا کتابخانه.

- **نکته کلیدی:** تداوم انتشار و نظم تقویمی (مثلاً هر هفته یا هر دو هفته یک قسمت) در شکل‌گیری عادت شنیدن در مخاطبان بسیار مهم است.

معرفی نرم افزارهای ضبط و ویرایش صدا

نرم افزارهای رایگان و مناسب شروع

Audacity

- مزایا: کاملاً رایگان و متن باز
- موارد استفاده: ضبط، ویرایش، میکس کردن کلیپ‌های صوتی، اضافه کردن جلوه‌ها
- حذف نویز، تنظیم صدا

نرم افزارهای رایگان و مناسب شروع

Ocenaudio

- رایگان، سبک، و ساده تر از Audacity
- مناسب برای کاربرانی که نمی خواهند با تنظیمات پیچیده درگیر شوند.

نرم افزار ضبط روی موبایل

- برای ضبط اولیه می توان از اپلیکیشن های Voice Recorder روی اندروید و iOS استفاده کرد، سپس فایل را به کامپیوتر انتقال داد و ویرایش کرد.

نرم افزارهای نیمه حرفه‌ای و حرفه‌ای

Adobe Audition

نرم افزار حرفه‌ای ویرایش صدا

امکانات:

- حذف نویز پیشرفته
- میکس چندلایه، افکت‌ها، تصحیح صدا
- مناسب برای کتابخانه‌هایی که واحد رسانه یا IT قوی دارند.

نرم افزارهای نیمه حرفه‌ای و حرفه‌ای

camtasia

- نرم افزار camtasia علاوه بر تهیه فیلم امکان ضبط صدا و تهیه پادکست نیز دارد.
- برای ضبط و ویرایش چندترکیبی (مثلاً موسیقی زمینه + صدای مجری + افکت‌ها) بسیار مناسب است.

نرم افزارهای تحت وب و ساده

- مثل Alitu، Descript
- این ابزارها ضبط، ویرایش و حتی انتشار را یکجا مدیریت می‌کنند.

استفاده از هوش مصنوعی در تولید پادکست و معرفی ابزارها

معرفی چند ابزار هوش مصنوعی مفید

ChatGPT، Copilot و ابزارهای مشابه

کاربردها:

- پیشنهاد ایده برای اپیزودها
- کمک در تهیه ساختار اپیزود: مقدمه، بدنه، جمع‌بندی، پرسش‌های مصاحبه، معرفی کتاب
- تولید سناریوهای آموزشی با مثال‌های ساده
- **نکته:** همیشه متن خروجی باید از نظر دقت علمی توسط کتابدار یا استاد بازبینی شود.

Descript

نرم افزار تحت وب برای ویرایش صدا براساس متن.

امکانات:

- تبدیل خودکار گفتار به متن، برای انتشار در سایت کتابخانه.
- حذف خودکار «ا...» و تپق‌ها
- ویرایش صدا با ویرایش متن (مثل کار با Word)
- بسیار مناسب برای کتابخانه‌هایی که زمان محدودی برای تدوین دارند.

Adobe Podcast

- ابزار مبتنی بر وب برای پاک‌سازی صدا و بهبود کیفیت آن.
- **یک قابلیت مهم:** تبدیل صدای ضبط‌شده معمولی (حتی با میکروفون ساده) به صدایی شبیه استودیو.

ابزارهای متن به گفتار (Text-to-Speech)

ElevenLabs ،Microsoft Azure TTS ،Google Cloud TTS.

می‌توان از آن‌ها برای:

- تولید نسخه صوتی اطلاعاتها
- خواندن متن‌های کوتاه معرفی خدمات.

ابزارهای تبدیل گفتار به متن (Speech-to-Text)

- Google Speech-to-Text ،Whisper

• مناسب برای تولید رونوشت از اپیزودها و جستجوپذیر کردن محتوا.

چالش‌ها و راهکارهای تولید پادکست در کتابخانه

راهکارها

- ✓ تشکیل گروه کاری ۳ نفره (محتوا، ضبط، انتشار)، شروع با اپیزودهای ۵ دقیقه‌ای ماهی یک‌بار
- ✓ برگزاری کارگاه داخلی آموزش Audacity، تهیه راهنمای گام‌به‌گام
- ✓ شروع با یک میکروفون USB و اتاق ساکت، استفاده از نرم‌افزارهای رایگان
- ✓ تبلیغ در سایت و شبکه‌ها، همکاری با اساتید، حفظ نظم انتشار
- ✓ استفاده از موسیقی Royalty-free، رعایت کپی‌رایت و گرفتن رضایت مهمانان

چالش‌ها

- ⚠ کمبود زمان و نیروی انسانی (محتوا، ضبط، انتشار)، شروع با اپیزودهای ۵ دقیقه‌ای ماهی یک‌بار
- ⚠ فقدان مهارت فنی در صدا و تدوین
- ⚠ محدودیت بودجه و تجهیزات
- ⚠ جذب مخاطب و تداوم شنونده
- ⚠ ملاحظات حقوقی و اخلاقی (حق‌نشر)

چالش‌های تولید پادکست در کتابخانه‌ها و راهکارها

چالش کمبود زمان و نیروی انسانی

کتابداران معمولاً مشغله زیادی دارند و شاید احساس کنند تولید پادکست کاری اضافه است.
راهکارها:

تشکیل «گروه کاری پادکست» شامل: یک یا دو کتابدار، یک دانشجوی علاقه‌مند و در صورت امکان نماینده واحد فناوری.

تقسیم وظایف:

- یک نفر مسئول محتوا
 - یک نفر مسئول ضبط و تدوین
 - یک نفر مسئول انتشار و تبلیغ
- شروع با اپیزودهای کوتاه (۵-۱۰ دقیقه) و تعداد کم (مثلاً ماهی یک‌بار) تا روند جا بیفتد.

چالش فقدان مهارت فنی در صدا و تدوین

بسیاری از کتابداران آموزش رسمی در زمینه صدا و تدوین ندیده‌اند.

راهکارها:

- برگزاری یک یا دو کارگاه کوتاه داخلی با کمک واحد رسانه یا دانشکده‌های مرتبط
- استفاده از نرم‌افزارهای ساده مانند Audacity و Descript که یادگیری آن‌ها آسان است.
- تهیه «راهنمای گام به گام داخلی» برای ضبط و ویرایش، با چند تصویر از محیط نرم‌افزار.

چالش محدودیت بودجه

خرید تجهیزات حرفه‌ای ممکن است در کوتاه مدت امکان‌پذیر نباشد.

راهکارها:

- شروع با حداقل‌ها:
- یک میکروفون USB با کیفیت متوسط
- یک اتاق نسبتاً ساکت در کتابخانه
- نرم‌افزار رایگان Audacity

در مراحل بعد و پس از اثبات موفقیت و استقبال، درخواست بودجه تکمیلی برای ارتقا تجهیزات.

چالش جذب مخاطب و تداوم شنونده

ممکن است در ابتدای کار، تعداد شنونده‌ها کم باشد و انگیزه تیم کاهش یابد.
راهکارها:

- تبلیغ پادکست در:

- صفحه اصلی سایت دانشگاه و کتابخانه

- شبکه‌های اجتماعی رسمی

- پوسترهای ساده در فضای فیزیکی کتابخانه.

- همکاری با اساتید برای معرفی پادکست در کلاس‌هایشان.

- درخواست بازخورد از دانشجویان (مثلاً از طریق فرم آنلاین) و استفاده از ایده‌های آن‌ها در اپیزودهای بعد.

- حفظ نظم انتشار (مثلاً هر دو هفته یک‌بار) تا عادت شنیدن در مخاطب شکل بگیرد.

چالش ملاحظات حقوقی و اخلاقی

استفاده از موسیقی، محتوای کتاب‌ها، یا صدای افراد بدون اجازه می‌تواند مشکل‌ساز باشد.
راهکارها:

- استفاده از موسیقی‌های «بدون حق‌نشر»
- رعایت حق‌نشر کتاب‌ها: نقل قول کوتاه و منصفانه و ارجاع کامل به منبع.
- گرفتن رضایت کتبی یا حداقل ایمیلی از مهمانان برای انتشار گفت‌وگو.

باتشکر از توجه شما

